

Een *total body scan* – 'APK voor je lichaam' – is 'in'. Over de illusie van maakbare gezondheid.

JAN WILLEM VEENHOF BEELD AP

Een 'total body scan' ga

* * *
 Mij kan niks gebeuren
 Ik heb me net nog laten keuren
 En ik hoef dus niet te zeuren
 Over watter kan gebeuren
 Ik heb net nog laten keuren
 En de dokter zei: niet zeuren
 Jou kan niks gebeuren – ben je gek.
 * * *

Met enige regelmaat duiken ze op, in advertenties in de krant, op billboards langs de snelweg of op websites: aanbiedingen voor een *total body scan*. Meestal bieden ze, voor een bedrag rond de duizend euro, een 'ontspannen dagje in een kwaliteitskliniek'. Er worden (MRI-)scans gemaakt van je vitale organen, je krijgt een cardiologisch onderzoek en mogelijk volgen na het invullen van een vragenlijst en een persoonlijk gesprek nog wat op jouw persoon toegespitste onderzoeken. Vaak is 'aanvullend' (lees: tegen extra betaling) laboratoriumonderzoek mogelijk, waarbij bloed-, ontlasting- en urineonderzoek gedaan wordt.

De werving van klanten voor een dagje scannen verloopt via een goed geoliede commerciële machine.

Een voorbeeld. Een lange lijst BN'ers ('ambassadeurs') geeft op de website van 'total body scan'-aanbieder Prescan – naar eigen zeggen marktleider op het gebied van preventief medisch onderzoek in binnen- en buitenland – zonder reserve een positief advies voor een dagje preventief medisch shoppen. Unaniem raden tv-persoonlijkheden als Angela Groothuizen ('toch blij om te horen dat het er allemaal goed uitziet'), Jack van Gelder ('het is belangrijk te weten hoe je lichaam ervoor staat'), schrijver Leon de Winter ('De artsen waren zeer deskundig en vriendelijk, de uitslag waardevol') of Willeke van Ammelrooy ('Prescan heeft mijn leven gered!'; haar eierstokkanker werd vroegtijdig ontdekt, red.) het klinische dagje-uit aan.

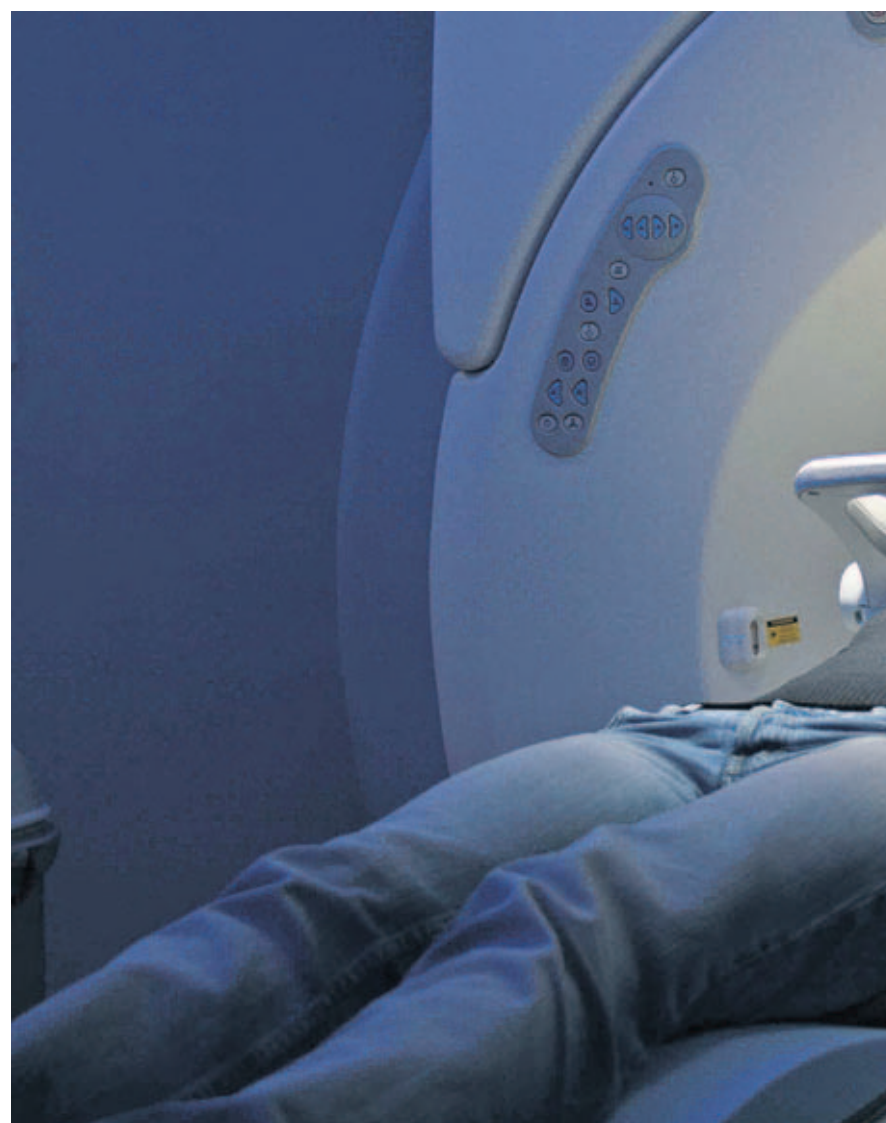
En onbewust ga je denken dat je jezelf tekortdoet als je niet óók zo'n preventief onderzoek laat doen. Het is toch beter bepaalde kwalen (suikerziekte, hart- en vaatziekten, darmkanker) in een vroeg stadium te ontdekken?

grip op het leven

We leven in een vrij land en iedereen – althans, iedereen die het geld heeft, want een *total body scan* in een commerciële kliniek is nog altijd slechts voorbehouden aan mensen die duizend euro kunnen neertellen – mag de keuze maken zich preventief te laten doorlichten. Niets aan de hand, zou je zeggen, al is het fenomeen in Nederland vooralsnog omstrede (zie toelichting rechts op de pagina).

Maar is dat zo? Is een dagje naar de scankliniek net zo vrijblijvend als een dagje naar de diëet of de sportschool? Dat is nog maar de vraag. Je kunt vraagtekens zetten bij deze opkomende behoefte aan 'de APK voor het lichaam'. Schept het aanbod eenvoudigweg de vraag? Of komt het aanbod voort uit een streven naar perfectie, naar het niet-kunnen-leven met onzekerheid of onvolkomenheid? Uit een streven alles in de hand te willen houden, alles te willen weten en vooral alles te willen beheersen? En hoe verhoudt zich zo'n controledwang – voortkomend uit angst en geloof in maakbaarheid van het leven – tot een levensvisie waarin vertrouwen op God, als bestuurder van je lichaam en leven, basishouding is?

Voor sommige mensen zal inderdaad gelden dat een *total body scan* de grip op het leven vergroot, zegt Theo Boer, universitair docent ethiek aan de Protestantse Theologische Universiteit Groningen. Maar voor anderen zal het precies omgekeerd zijn. We kunnen namelijk wel steeds meer weten, maar dat wil nog niet zeggen dat we ook steeds meer kunnen doen, aldus Boer. 'De curve van de ziekten die we op het spoor komen, stijgt veel harder dan de curve van de ziekten die we kunnen behande-

'Wat doe je met een kans van 50% op dementie binnen twaalf jaar? Of een kans van 30% op diabetes binnen veertig jaar?'

'Je moet het bestaan niet tot in al zijn details willen regisseren'

Bodyscan omstrede

Voor totale bodyscans is nooit toestemming gegeven in Nederland.

Om preventief onderzoek te mogen aanbieden, moeten (medische) bedrijven voldoen aan de Wet op het Bevolkingsonderzoek (WBO). Een vergunning daarvoor wordt pas verstrekt als wetenschappelijk bewezen is dat zo'n preventief onderzoek zinvol is en de voordelen ervan opwegen tegen de nadelen. Voorbeelden zijn het bevolkingsonderzoek naar borstkanker of baarmoederhalskanker en vanaf dit jaar, voor mannen en vrouwen van 55-75 jaar, naar darmkanker.

Bij bodyscans is zo'n vergunning nooit afgegeven; de feitelijke situatie is dus dat ze tot nu toe gedoogd worden. Het bedrijf Prescan werkt, sinds 2003, vooral vanuit Duitsland, net over de Nederlandse grens; pas in 2010 is ook een kliniek in Baarn geopend. Minister Schippers wil deze vorm van preventie (meer) ruimte geven, voor wie ervan gebruik wil maken. Maar zo ver is het formeel nog niet. De Gezondheidsraad is door de minister gevraagd advies uit te brengen. Zicht op de publicatie (datum) van dat advies is er nog niet, meldt een woordvoerder van de raad desgevraagd.

len.' In de praktijk zal dat betekenen dat ons gevoel 'speelbal van de natuur' te zijn, niet zal afnemen. Boer: 'Natuurlijk kun je dankzij een *total body scan* soms dingen anders doen. In die gevallen is het een zegen. Maar je krijgt ook ten onrechte het idee dat je de regisseur bent van je eigen leven.'

Ergens ligt een grens, zegt Boer. 'Een mens moet het leven ook over zich heen kunnen laten komen. Dat heeft bij mij te maken met het vertrouwen dat God voor mij zorgt. Maar ook seculiere mensen zullen moeten leven – en zij kunnen dat veelal ook – met het vertrouwen dat je het bestaan niet tot in al zijn details moet willen regisseren.'

* * *
 En als het zal gebeuren
 (maar het zal me niet gebeuren)
 En als het zal gebeuren
 (want die dingen die gebeuren)
 En als het zal gebeuren
 Zal het mij nog niet gebeuren
 Want mij kan niks gebeuren – ben je gek
 * * *

twintigwekenecho

Gezondheidseconoom en onderzoeker bij het RIVM prof. dr. Johan Polder illustreert de valse hoop die mensen aan een *total body scan* ontlenu, met een persoonlijk voorbeeld.

Polder: 'De discussie doet me denken aan de twin-

tigwekenecho voor zwangere vrouwen. Ik weet nog goed dat mijn vrouw en ik voor die echo naar het verloskundig centrum gingen. "Gefeliciteerd", zei de verloskundige die de echo had gemaakt, "alles ziet er goed uit." Ik weet nog dat wij daar een vervelend gevoel aan overhielden. Enerzijds een soort opluchting; anderzijds voelden we ons meegezogen in een onjuist en afkeurenswaardig maakbaarheidsideaal. Dat dit ideaal inderdaad onjuist is, bleek na de geboorte. Onze dochter is heel erg ziek geweest en heeft, met een aandoening aan gal en lever, meer dan een maand in het kinderziekenhuis doorgebracht. Het duurde lang voor de artsen er achter waren wat ze mankeerde. We hebben het als een wonder van de Here ervaren dat ze genezen is. We danken God daar iedere dag nog voor.'

Ziekten zijn dus niet altijd te zien, aldus Polder. 'En het idee dat je met een *total body scan* weet waar je aan toe bent, is een volstrekte illusie.'

Het valt Polder op dat mensen niettemin 'tot het uiterste willen gaan' om hun lijf te screenen. 'Dat past in onze lichaamscultuur. Maar zijn we niet veel meer dan ons lijf? Zou het niet goed zijn ook onze geest, ons denken en onze gedragingen eens te screenen? En daaraan wat therapeutisch gevolg te geven?'

En waarom zou je lang aarzelen daarbij een religieuze dimensie te betrekken?, vraagt de gezondheidseconoom zich af. 'In de Bergrede roept Jezus op tot een zekere onbezorgdheid voor ons lichaam en ons dagelijks leven. "Zoekt eerst het Koninkrijk